

Zadeva C-714/22

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

22. november 2022

Predložitveno sodišče:

Sofijski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija)

Datum predložitvene odločbe:

21. november 2022

Tožeča stranka:

S. R. G.

Tožena stranka:

Profi Credit Bulgaria EOOD

Predmet postopka v glavni stvari

Podlaga za postopek je člen 267, prvi odstavek, PDEU.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Spor o veljavnosti pogodbe o potrošniškem kreditu, v kateri je bilo dogovorjeno plačilo paketa neobveznih dodatnih storitev. Postavljajo se ta vprašanja: Ali so te storitve dejavnosti v zvezi z črpanjem in upravljanjem kredita glede na to, da niso zajete z učinkovito obrestno mero kredita? Ali gre lahko torej pri teh dodatnih storitvah za nepošteno pogoje v smislu Direktive 93/13 in jih je treba obravnavati kot del „skupnih stroškov kredita“, ki so pomembni za določitev učinkovite obrestne mere v skladu z Direktivo 2008/48? Kako je treba glede na dosedanjo sodno prakso Sodišča (sodba v združenih zadevah C-224/19 in C-259/19) porazdeliti stroške postopka, če so ugotovi, da so v potrošniški pogodbi nepošteni pogoji?

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 3(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da so nadomestila za dodatne storitve, dogovorjene k pogodbi o potrošniškem kreditu, kakršna so nadomestila za možnost odloga ali zmanjšanja obrokov, del učinkovite obrestne mere kredita?
2. Ali je treba člen 10(2)(g) Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je napačno navedbo učinkovite obrestne mere v kreditni pogodbi, sklenjeni med ponudnikom in potrošnikom kreditojemalcem, treba šteti za nenavedbo učinkovite obrestne mere v kreditni pogodbi in da mora nacionalno sodišče uporabiti pravne posledice, ki so v nacionalnem pravu določene za nenavedbo učinkovite obrestne mere v potrošniški kreditni pogodbi?
3. Ali je treba člen [23] Direktive 2008/48/ES razlagati tako, da je kazen, ki je določena v nacionalnem pravu v obliki ničnosti potrošniške kreditne pogodbe, v skladu s katero je treba vrniti zgolj odobreni znesek kredita, sorazmerna, če učinkovita obrestna mera v potrošniški kreditni pogodbi ni natančno navedena?
4. Ali je treba člen 4(1) in (2) Direktive 93/13/EGS razlagati tako, da je stroške za paket dodatnih storitev, ki so določeni v ločenem dodatnem sporazumu k potrošniški kreditni pogodbi kot glavni pogodbi, treba šteti za del glavnega predmeta pogodbe in zato ne morejo biti predmet presoje nepoštenosti?
5. Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13/EGS v povezavi s točko 1(o) Priloge k Direktivi razlagati tako, da je pogoj v pogodbi o dodatnih storitvah potrošniškega kredita nepošten, če potrošniku daje abstraktno možnost odloga ali prestrukturiranja obrokov, za kar mora plačevati nadomestila tudi, če te možnosti ne izkoristi?
6. Ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 in načelo učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi, ki omogoča, da se del stroškov postopka naloži potrošniku v naslednjih primerih: (1) če se predlogu za ugotovitev, da zneski niso dolgovani zaradi ugotovljene nepoštenosti pogoja, delno ugodi [...]; (2) če potrošnik praktično ne more uveljavljati pravice pri opredelitvi zneska terjatve oziroma mu je to pretirano oteženo in (3) vedno, kadar gre za nepošten pogoj, vključno s primeri, ko obstoj nepoštenega pogoja ne vpliva neposredno niti v celoti niti delno na višino kreditodajalčeve terjatve ali ko pogoj ni neposredno povezan s predmetom postopka?

Navedeni predpisi prava Unije in sodna praksa Sodišča

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, zlasti členi 3(1), 4(2), 6(1) in 7(1)

Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS, zlasti členi 3(g), 10(2)(g) in 23

Sodba z dne 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745)

Sodba z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, združeni zadevi C-224/19 in C-259/19, ECLI:EU:C:2020:578, zlasti točka 5 izreka.

Navedeni predpisi nacionalnega prava

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (zakon o obligacijskih razmerjih in pogodbah, Bolgarija), zlasti člen 26.

Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih, Bolgarija, v nadaljevanju: ZPK), zlasti členi 10a, 11, 19, od 21 do 24 in 33, ter § 1 Dopolnitelni razporedbi (dodatne določbe) k temu zakonu

Grazhdanski protsesualen kodeks (zakonik o civilnem postopku, Bolgarija), zlasti člena 7(3) in 78

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožeča stranka in tožena stranka sta 10. oktobra 2019 sklenili pogodbo o potrošniškem kreditu z naslednjo vsebino: Odobritev kredita v višini 5000 levov (BGN) z ročnostjo 36 mesecev, obrestno mero v višini 41,00 % letno, z efektivno obrestno mero 49,02 %, celotna obveznost iz naslova kredita 8765,02 leva. Poleg celotne obveznosti iz naslova kredita so v pogodbi o potrošniškem kreditu določena nadomestila za naslednje neobvezne dodatne storitve: (a) za dodelitev pravice do prednostne obravnave in izplačila potrošniškega kredita („Fast“) v višini 1250 levov in (b) za dodelitev pravice do spremembe načrta odplačevanja potrošniškega kredita („Flexi“) v višini 2500 levov. Te so v načrt odplačevanja vključene kot sestavni del pogodbe, tako da skupna obveznost iz naslova kredita znaša 12.515,02 leva in se odplačuje v 36 mesečnih obrokih po 347,64 leva. Med strankama ni sporno, da je tožena stranka tožeči stranki dejansko plačala znesek 5000 levov.
- 2 V kreditni pogodbi je navedeno, da je stranka vnaprej izrecno izrazila željo po neobveznih dodatnih storitvah, pri čemer so pogoji za njihovo uveljavljanje podrobno opisani v splošnih pogojih poslovanja tožene stranke. V skladu z njimi daje dodatna storitev „Fast“ stranki, ki jo je pridobila, pravico do prednostne obravnave njene vloge za odobritev kredita. Po odločitvi o odobritvi je odobreni znesek stranki nakazan v 24 urah po podpisu zahtevanih dokumentov. V skladu s splošnimi pogoji poslovanja daje dodatna storitev „Flexi“ stranki, ki jo je

pridobila, pravico do spremembe načrta odplačevanja pod ustreznimi posebnimi pogoji. Stranka lahko zahteva odlog ali zmanjšanje določenega števila obrokov, če so izpolnjeni podrobno naštetih razlogi (med drugim nezmožnost za delo, izguba službe, izguba premoženja ali škoda na premoženju v primeru nesreče).

- 3 V zadevi med strankama ni sporno, da je potrošnik ob sklenitvi kreditne pogodbe hotel prostovoljno pridobiti navedene dodatne storitve. Ugovor o zavajanju tožeče stranke glede narave pogodbe, sklenjene z njo, ni bil vložen. V postopku se ni zatrjevalo, da bi tožena stranka zavrnila odobritev posojila, če te dodatne storitve ne bi bile plačane.
- 4 V skladu z nacionalnimi določbami v ZPK, ki se uporablja v tem primeru, kreditodajalec ne sme zahtevati plačila provizij ali nadomestil za dejavnosti, povezane s črpanjem in upravljanjem kredita (člen 10a(2)). Efektivna obrestna mera za kredit je opredeljena kot sedanji ali prihodnji skupni stroški kredita za potrošnika in ne sme presegati določene zgornje meje (člen 19(1) in (4)). V zvezi s tem sta višina efektivne obrestne mere in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik in se izračuna ob sklenitvi kreditne pogodbe, obvezna elementa potrošniške kreditne pogodbe (člen 11(1), točka 10). Hkrati je nična vsaka klavzula v pogodbi o potrošniškem kreditu, katere cilj ali posledica je zaobid zahtev ZPK (člen 21); če zahteve glede navedbe efektivne obrestne mere niso izpolnjene ali je presežena njena zgornja meja, pogodba o potrošniškem kreditu ni veljavna (člen 22). Če je pogodba o potrošniškem kreditu razglašena za neveljavno, mora potrošnik vrniti le neto znesek kredita in ni dolžan plačati obresti ali drugih stroškov kredita (člen 23).
- 5 Tožeča stranka je pri predložitvenem sodišču vložila negativno ugotovitveno tožbo. Tožeča stranka predlaga, naj se ugotovi, da ji tožena stranka dolguje skupni znesek 7515,02 leva, od tega: (1) 3765,02 leva pogodbenih obresti, ki so sestavljene iz obrestne mere in efektivne obrestne mere za celotno trajanje pogodbe o potrošniškem kreditu, (2) 1250 leva nadomestila za dodatno storitev „Fast“ in (3) 2500 leva nadomestila za dodatno storitev „Flexi“.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 6 Oseba S. R. G. trdi, da so klavzule pogodbe o potrošniškem kreditu, ki zavezujejo k plačilu letnih obresti, efektivne obrestne mere in nadomestila za dodatne storitve, nične, ker so v nasprotju z moralnimi načeli. Poleg tega izpodbija obveznost plačila nadomestila za dodatne storitve, saj gre po njenem mnenju za običajno dejavnost v okviru upravljanja kreditov (vključevale so pregled vloge za odobritev in izplačilo potrošniškega kredita). Oseba S. R. G. trdi, da teh nadomestil ni dolžna plačati, ker so v nasprotju z moralnimi načeli, saj nadomestila za obe dodatni storitvi skupaj znašata 3750 levov, kar presega polovico zneska, odobrenega kot kredit. Sporni nadomestila naj se ne bi nanašala na plačila, ki so zunaj kreditodajalčeve glavne terjatve, temveč naj bi šlo za nadomestila za črpanje kredita oziroma za dejavnosti v zvezi z upravljanjem

kredita. Zato naj bi bila kršena izrecna prepoved, v skladu s katero kreditodajalec ne sme zaračunavati provizij in nadomestil za dejavnosti pri črpanju in upravljanju kredita. Poleg tega tožeča stranka trdi, da so bile dodatne storitve del pogodbenega plačila in bi jih bilo zato treba vključiti v efektivno obrestno mero. Nadomestili za te dodatne storitve naj bi bili stroški za potrošnika in naj bi zato bili skriti stroški kredita, zaradi česar bi ju bilo treba vključiti v določitev efektivne obrestne mere. Če pa bi stroške zadevnih storitev prišteli k efektivni obrestni meri, bi ta preseгла omejitve ZKP glede njene zgornje meje, ta okoliščina pa bi povzročila neveljavnost pogodbe o potrošniškem kreditu.

- 7 Tožena stranka trdi, da se je tožeča stranka v vlogi za kredit sama odločila za nakup dodatnih storitev k pogodbi. Imela naj bi potrebne dodatne predpogodbene informacije o pogodbenih storitvah. Tožena stranka trdi, da je letna obrestna mera fiksna in da je v splošnih pogojih poslovanja, ki so del sklenjene pogodbe o potrošniškem kreditu, navedeno, iz česa je sestavljeno pogodbeno plačilo, kateri pogoji veljajo za uporabo obrestne mere in kako je bila izračunana efektivna obrestna mera. Poleg tega naj bi bili v načrtu odplačevanja vsebovani konkretno dolgovani mesečni obroki ves čas trajanja pogodbe. Splošni pogoji poslovanja naj bi določali pravico potrošnika do odstopa od pogodbe. Tožena stranka nasprotuje trditvi, da so klavzule o pridobitvi dodatnih storitev v nasprotju z moralnimi načeli, saj je tožeča stranka izbrala te dodatne možnosti, ki niso obvezen pogoj za sklenitev kreditne pogodbe. Zato meni, da je trditev tožeče stranke o nepoštenosti neutemeljena. Tožena stranka trdi, da je tožeča stranka izkoristila storitve iz dodatnega sporazuma, torej prednostno obravnavo in izplačilo potrošniškega kredita ter odlog pogodbeno dogovorjenih obrokov odplačila.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 8 Po mnenju predložitvenega sodišča se predmet postopka osredotoča na vprašanje veljavnosti kreditne pogodbe kot celote in konkretno na vprašanje veljavnosti klavzul o pridobitvi dodatnih storitev. V skladu z bolgarsko zakonodajo mora organ, ki odloča, po uradni dolžnosti preučiti nepoštene pogoje v pogodbi o potrošniškem kreditu, kot je ta.
- 9 V tem okviru se predložitveno sodišče najprej sprašuje, kako je v pogodbi o potrošniškem kreditu določena efektivna obrestna mera. V skladu z nacionalnim pravom je pogodba o potrošniškem kreditu, pri kateri niso izpolnjene zakonske zahteve v zvezi z navedbo efektivne obrestne mere, neveljavna; potrošnik je dolžan vrniti le prejeti znesek brez obresti in stroškov. Podobno razume predložitveno sodišče sodbo v zadevi EOS KSI Slovensko (C-448/17), v skladu s katero zahteva iz člena 4(2) Direktive 93/13/EGS ni izpolnjena, če je klavzula o višini efektivne obrestne mere nejasno napisana. Zato nacionalnemu sodišču takih klavzul ni treba uporabiti. Kljub temu je treba po mnenju predložitvenega sodišča preveriti, ali je sankcija, ki jo določa nacionalno pravo, in sicer razglasitev neveljavnosti pogodbe o potrošniškem kreditu, če ta ne izpolnjuje obveznih zahtev glede navedbe efektivne obrestne mere, primerna oziroma sorazmerna v smislu

člena 23 Direktive 2008/48/ES. To vprašanje je treba preučiti glede na trditev tožeče stranke, da kreditodajalec pri izračunu efektivne obrestne mere v pogodbi namenoma ni vključil nadomestil za dodatne storitve, ki z vsebinskega vidika niso dodatne, temveč so povezane s črpanjem in upravljanjem kredita. Zato je treba po mnenju predložitvenega sodišča odgovoriti na vprašanje, ali je treba napačno navedbo višine efektivne obrestne mere v pogodbi o potrošniškem kreditu izenačiti z njeno nenavedbo. Zato je treba odgovoriti na s tem pogojeno vprašanje, ali dogovorjena plačila za „dodatne storitve“ (ki so bila ob sklenitvi pogodbe vključena v prvotni načrt odplačevanja in so v celoti povezana z načinom odplačevanja kredita in ne s prejemom drugega blaga) pomenijo stroške, ki jih je treba v skladu s členom 3(g) Direktive 2008/48 vključiti v efektivno obrestno mero. Zato je treba razložiti, ali je plačilo takega nadomestila v tem primeru „glavni predmet“ pogodbe, povezane s kreditno pogodbo, ali dodatni pogoj, ki pomeni dodatne stroške kreditne pogodbe.

- 10 Nazadnje želi predložitveno sodišče spomniti na točko 5 izreka v sodbi z dne 16. julija 2020, *Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (združeni zadevi C-224/19 in C-259/19), v kateri je navedeno: „Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 ter načelo učinkovitosti je treba razlagati tako, da nasprotujejo ureditvi, ki omogoča, da se del stroškov postopka naloži potrošniku glede na višino neupravičeno plačanih zneskov, ki so mu bili vrnjeni po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi nepoštenosti tega pogoja, saj taka ureditev ustvarja bistveno oviro, ki lahko potrošnike odvrača od uveljavljanja pravice do učinkovitega sodnega nadzora nad morebitno nepoštenostjo pogodbenih pogojev, ki jo podeljuje Direktiva 93/13.“ Glede na navedeno se senat, ki mora odločiti o zadevi, sprašuje, ali je treba to razlago uporabiti le v primerih, ko potrošnik praktično ne more uveljavljati svoje pravice oziroma mu je to preveč oteženo, kadar je treba zahtevek za vračilo plačil, izvedenih na podlagi nepoštenega pogoja, količinsko opredeliti, ali v vseh primerih, tudi kadar obstaja nepošteni pogoj, ki niti v celoti niti delno ne vpliva na višino terjatve, ki ni neposredno povezan s predmetom postopka, torej z obveznostjo do kreditodajalca. Vprašanje je povezano s predmetom postopka v glavni stvari, saj bi bilo treba, če bi bila nadomestila za „dodatne storitve“ „glavni predmet“ pogodbe, povezane s kreditno pogodbo, in jih zato ne bi bilo treba vključiti v izračun efektivne obrestne mere, pri odločanju o sporu odločiti tudi o porazdelitvi stroškov postopka. V skladu z nacionalno zakonodajo je delež stroškov postopka odvisen od tega, v kakšnem obsegu se predlogu ugodi oziroma se ga zavrne, ne glede na to, katero vlogo ima stranka v postopku.